

Sygn. akt II CK 483/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Żyznowski (przewodniczący)

SSN Gerard Bieniek

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Bank (...) Spółki Akcyjnej w W.
przeciwko (...) Towarzystwu Leasingowemu "E.(...)" Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł.
o zwolnienie od egzekucji, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 marca
2005 r., kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 kwietnia 2004
r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację.

Uzasadnienie

Bank (...) S.A. w W., w pozwie skierowanym przeciwko (...) Towarzystwu Leasingowemu „E.(...)” S.A. w Ł., wnosił o zwolnienie od egzekucji samochodu Golf zajętego u dłużniczki J. G. przez Komornika sądowego Rewiru V przy Sądzie Rejonowym w sprawie egzekucyjnej z wniosku pozwanego Towarzystwa.

Wyrokiem z dnia 2 lutego 2004 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił powództwo, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia.

W dniu 9 października 2000 r. J. G. zawarła umowę kredytową na zakup samochodu marki , na podstawie której powodowy Bank udzielił jej kredytu w kwocie 41

035, 82 zł i kwotę tę przekazał na rachunek dealera. J. G. zobowiązała się do spłaty zaciągniętego kredytu w 60 ratach miesięcznych, płatnych w terminach wskazanych w terminarzu spłat. W umowie strony postanowiły, że dla zabezpieczenia zwrotu kredytu kredytobiorca zobowiązuje się przenieść na Bank – pod warunkiem zawieszającym – prawo własności nabytego samochodu oraz że ziszczenie się warunku zawieszającego nastąpi w dniu, w którym kredytobiorca pozostaje w 25 – dniowej zwłoce z zapłatą raty kredytu. W przypadku ziszczenia się warunku zawieszającego, o którym mowa, kredytobiorca jest zobowiązany do natychmiastowego wydania Bankowi na jego żądanie samochodu stanowiącego przedmiot umowy. Jeżeli kredytobiorca po przejściu samochodu na własność Banku niezwłocznie zapłaci wszelkie należności z tytułu umowy kredytu, własność samochodu przejdzie z powrotem na kredytobiorcę po złożeniu odpowiedniego oświadczenia przez Bank. Oznacza to, że przy powtórным pozostawaniu przez kredytobiorcę w zwłoce z zapłatą kolejnej raty kredytowej następuje ziszczenie się warunku zawieszającego i przejście samochodu na własność Banku.

J. G. poczynając od listopada 2000 r. spłacała raty kredytowe, jednak nie zawsze czyniła to w terminie. Ratę należną w grudniu 2000 r. wpłaciła z 25 – dniowym opóźnieniem, a ostatniej wpłaty – według wyciągu z ksiąg bankowych powodowego Banku, wystawionego 31 października 2003 r. – dokonała w dniu 15 września 2003 r.

Dnia 2 lipca 2001 r. Komornik sądowy Rewiru V przy Sądzie Rejonowym, w toku egzekucji prowadzonej na wniosek Ekologicznego Towarzystwa Leasingowego „E.(...)” S.A. w Ł. przeciwko J. G., dokonał zajęcia nabytego przez nią samochodu marki.

Powództwo oparte na art. 841 k.p.c. nie zasługiwało, zdaniem Sądu Okręgowego, na uwzględnienie, powodowy Bank nie wykazał bowiem, że przysługiwało mu prawo własności zajętego samochodu. Opóźnienie w spłacie rat, na które powołał się powód, miało miejsce w grudniu 2000 r., już po tym zdarzeniu J. G. spłacała późniejsze raty, które powód przyjmował, i do czasu zajęcia spornego samochodu nie powoływał się na przysługujące mu prawo własności. Zatem nie można – jak stwierdził Sąd Okręgowy – przyjąć, że ziszczył się warunek zawieszający zastrzeżony w umowie kredytowej i że w związku z tym powód jest właścicielem samochodu.

Sąd Okręgowy uznał za pozbawione waloru prawdy złożone przez powoda wyciągi z ksiąg bankowych, mające świadczyć o zaległościach J. G. w spłacie rat kredytowych, i skonstatował, że działania podejmowane przez powoda wskazują na jego współdziałanie z dłużniczką w celu uniknięcia egzekucji zajętego samochodu.

Na skutek apelacji powodowego Banku, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2004 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zwolnił od egzekucji bliżej opisany w sentencji samochód marki Golf, zajęty przez Komornika sądowego Rewiru V przy Sądzie Rejonowym, w sprawie egzekucyjnej z wniosku pozwanego Ekologicznego Towarzystwa Leasingowego przeciwko J. G. Odnosząc się do rozważań Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny uznał ocenę dowodu w postaci wyciągu z ksiąg bankowych za błędną, a wniosek o współdziałaniu powoda z dłużniczką w celu udaremnienia egzekucji – za noszący cechy dowolności. Podkreślił, że wyciąg z ksiąg banku jest dokumentem urzędowym, korzystającym z właściwych takiemu dokumentowi domniemań, wobec czego uznanie go za niewiarygodny i to bez jakiegokolwiek uzasadnienia godzi w art. 233 § 1 k.p.c.

Istotne znaczenie w sprawie – jak stwierdził Sąd Apelacyjny – ma okoliczność, że 25 – dniowy termin opóźnienia z zapłatą raty przez J. G. faktycznie wystąpił. Miało to miejsce w dniu 31 grudnia 2000 r., z tym że stan opóźnienia w spłacie rat utrzymywał się do 30 kwietnia 2001 r. Zaistniałe 25 – dniowe opóźnienie spowodowało przejście na powoda prawa własności spornego samochodu, był on bowiem rzeczą oznaczoną co do tożsamości, a do przeniesienia własności takiej rzeczy nie jest konieczne jej wydanie. Domaganie się wydania samochodu przez powoda było zresztą jego uprawnieniem, wobec czego nieskorzystanie z tego uprawnienia pozostawało bez znaczenia dla kwestii przejścia prawa własności. Z chwilą ziszczenia się warunku, jakim było 25 – dniowe opóźnienie, prawo własności spornego samochodu przeszło na powoda bez potrzeby składania przez niego jakiegokolwiek oświadczenia woli. Skoro powód nie składał oświadczenia o powrotnym przeniesieniu własności spornego samochodu na dłużniczkę, to – zdaniem Sądu Apelacyjnego – nie ulega wątpliwości, że powodowi przysługuje prawo własności tego samochodu. Zatem powództwo przewidziane w art. 841 k.p.c. zasługiwało na uwzględnienie.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego kasacją, w której – powołując się na podstawę określoną w art. 393¹ pkt 1 k.p.c. – wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach powołanej podstawy kasacyjnej wskazał na naruszenie przepisów: art. 170 k.c. przez jego niezastosowanie, co doprowadziło do przyjęcia, że zajęty samochód stanowi własność powodowego Banku i podlega zwolnieniu spod egzekucji, oraz art. 58 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie, co doprowadziło do przyjęcia, że umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie, zawarta w §

4 i § 5 umowy kredytowej, jest ważna, mimo że prowadzi do naruszenia zakazu zawierania umów o przepadek przedmiotu zabezpieczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie trzeba zaznaczyć, że – ze względu na regulację zawartą w art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) – do rozpoznania złożonej kasacji stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed dniem 6 lutego 2005 r. i w takim brzmieniu będą one powoływane w niniejszym uzasadnieniu.

W pierwszej kolejności trzeba odnieść się do zarzutu obrazy art. 58 § 1 k.c. przez uznanie postanowień umowy kredytowej dotyczących zabezpieczenia spłaty kredytu za ważne, mimo że postanowienia te naruszały zakaz zawierania umów o przepadek przedmiotu zabezpieczenia. Uzasadniając tak wywiedziony zarzut, skarżący przytoczył argumenty prowadzące, jego zdaniem, do wniosku, że zawarta w umowie kredytowej, łączącej powoda z dłużniczką J. G., regulacja kwestii zabezpieczenia spłaty kredytu powinna być uznana za nieważną z tej przyczyny, że prowadziła do przepadku przedmiotu zabezpieczenia. Obszerne wywody kasacji obejmujące tę argumentację usuwają się spod oceny Sądu Najwyższego, uszło bowiem uwagi skarżącego, że – przytaczając podstawę kasacyjną – nie wskazał na naruszenie art. 353¹ k.c., z którego to przepisu zamierzał wywieść nieważność odnośnych postanowień umowy. Zgodnie z art. 393¹¹ k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia kasacją oraz jej podstaw; z urzędu bierze pod rozwagę jedynie nieważność postępowania. Przytoczenie podstawy kasacyjnej określonej w art. 393¹ pkt 1 k.p.c. wymaga natomiast – jak wielokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy – wskazania przepisów prawa materialnego, które, zdaniem skarżącego, miały doznać naruszenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 63/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 129, z dnia 7 kwietnia 1997 r., III CKN 29/97, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 96, z dnia 16 października 1997 r., II CKN 404/97, OSNC 1998, nr 4, poz. 59). Wskazanie na naruszenie samego tylko art. 58 § 1 k.c. jest niewystarczające, ponieważ przepis ten rozróżnia wprawdzie czynności prawne sprzeczne z ustawą i czynności mające na celu obejście ustawy, lecz nie określa bliżej ani jednych, ani drugich. Z tego względu strona powołująca się w kasacji na nieważność czynności prawnej, jako sprzecznej z ustawą, powinna wykazać, że sprzeczność taka zachodzi, co wymaga wskazania przepisu ustawy, z jakim zakwestionowana czynność pozostaje w sprzeczności. Takiego

wskazania brakuje w złożonej kasacji, co uprawnia do stwierdzenia, że podstawa kasacyjna z art. 393¹ pkt 1 k.p.c. – w zakresie obejmującym zarzut nieważności postanowień umowy kredytowej dotyczących zabezpieczenia spłaty kredytu – nie została należycie wywiedziona.

Stawiając zarzut naruszenia art. 170 k.c., skarżący wywodził, że do czasu zajęcia spornego samochodu przez komornika powód w żaden sposób nie ujawnił, iż doszło do ziszczenia się warunku zastrzeżonego w umowie kredytowej, a pierwsze pismo, w którym powołał się na przysługujące mu prawo własności, pochodziło z dnia 10 lutego 2003 r. Powód nie dopilnował wykonania przez dłużniczkę obowiązku oznakowania pojazdu w sposób ujawniający jego prawo własności ani nie wezwał jej do wydania pojazdu, co spowodowało, że do czasu otrzymania pisma z dnia 10 lutego 2003 r. skarżący był przeświadczony o tym, iż dłużniczce przysługuje prawo własności zajętego samochodu. Zajęcie w postępowaniu egzekucyjnym – jak wywodził dalej skarżący – jest pośrednim sposobem nabycia własności, ponieważ, zgodnie z art. 875 § 1 k.p.c., wierzyciel może złożyć wniosek o przejęcie ruchomości na własność, dzięki czemu, stosownie do art. 879 k.p.c., staje się ich właścicielem bez żadnych obciążeń i nie można przeciwko niemu podnosić zarzutów co do ważności nabycia. Tym samym dokonanie zajęcia spełnia warunki pośredniego nabycia prawa własności. Jeżeli zatem po przejściu prawa własności na wierzyciela okaże się, że rzecz została zbyta przez nieuprawnionego, znajduje zastosowanie – jak twierdził skarżący – przepis art. 170 k.c., co oznacza, że obciążające rzecz prawo osoby trzeciej wygasa. Skoro skarżący nie wiedział o umowie łączącej dłużniczkę z powodem, bo powód nie dochował niezbędnego minimum jawności, i skoro przed dokonaniem zajęcia komornik sprawdził, czy sporny samochód nie figuruje w rejestrze zastawów, to – zdaniem skarżącego – wchodziły w grę domniemania wynikające z art. 339 i 341 k.c., które upoważniały do przyjęcia, że dłużniczka jest właścicielką tego samochodu.

Przytoczone wywody – wbrew odmiennym zapatrywaniom skarżącego – nie usprawiedliwiają zarzutu naruszenia art. 170 k.c. Przepis ten – zawierający, podobnie jak art. 169 k.c., regulację będącą odstępstwem od zasady *nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet* – jest logicznym następstwem nabycia własności rzeczy ruchomej od nieuprawnionego w sytuacjach wskazanych w art. 169 k.c. Oznacza to, że przepis art. 170 k.c. może znaleźć zastosowanie tylko wtedy, gdy spełnione zostały wszystkie przesłanki nabycia własności rzeczy określone w art. 169 k.c. Jedną z tych przesłanek jest rozporządzenie rzeczą, przez co należy rozumieć dokonanie

czynności prawnej zobowiązującej do przeniesienia własności. Za czynność taką nie może być uznane zajęcie ruchomości przez komornika. Z tego już tylko względu podniesiony zarzut obrazy art. 170 k.c. nie może być uznany za zasadny.

Z przytoczonych wyżej powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.